

Denizli Tekstil İşletmelerinin Yöreye Özgü Dokumaları Giysi Tasarımlarında Kullanmaya Yönelik Görüş ve Uygulamaları *

Opinions and Practices of Denizli Textile Enterprises on Using Local Specific Wovens in Clothing Designs

ÖZET

Denizlide faaliyet gösteren tekstil ve hazır giyim işletmelerinin yörelerine özgü dokumaları giysi tasarımlarında kullanmaya yönelik görüş ve uygulamalarının belirlenmesinin amaçlandığı, tarama modeline dayalı bu betimsel araştırmada; Denizli ili Honaz, Merkezefendi, Buldan ve Sarayköy ilçelerinden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 88 adet işletmenin üretim ve karar verme süreçlerinde etkin olan kişiler örnekleme grubu (88 kişi) olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında yapılan Denizli ili dokumacılık tarihi, yöresel dokuma çeşitleri ve bu dokumaların giysi tasarımında kullanımına yönelik literatür taraması sonunda verilerin toplanması amacıyla ölçme aracı (anket) hazırlanmış ve örnekleme grubuna uygulanmıştır. Üç bölümden oluşan anket formunun ilk bölümünde işletme ve örnekleme grubunu tanımlayıcı özellikler, ikinci bölümde yöreye özgü dokumaların bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyi, üçüncü bölümde ise yöreye özgü dokumaların giysilerde kullanımına yönelik görüşleri belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Elde edilen veriler *Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 26.0 Statistics Paket Programı* kullanılarak analiz edilmiş ve frekans tabloları halinde sunularak literatürle desteklenecek şekilde yorumlanmıştır. Örnekleme grubunun görüş ve uygulamalarının karşılaştırılmasında Anova ve Post Hoc testleri uygulanmıştır. Analizler doğrultusunda, yöreye özgü dokumalardan Buldan, Babadağ, Kızılcaölük ve Nikfer Bezinin bilinirliğinin diğer Sarayköy, Çameli ve Kabalar dokumalarına göre daha yüksek olduğu, bu dokumaların kullanılmasının ürünlere ve giysi tasarımlarına değer kattığına yönelik olumlu görüşler olmasına rağmen, bu görüşlerin özellikle giysi tasarımları üretimine yansımadağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tekstil, Giysi, Tasarım, Yöresel Dokuma.

ABSTRACT

This descriptive study, based on the survey model, aims to determine the opinions and practices of textile and ready-to-wear businesses in Denizli regarding the use of local specific wovens in clothing designs. The sample group (88 people) consisted of individuals actively involved in production and decision-making processes from 88 businesses randomly selected from the Honaz, Merkezefendi, Buldan and Sarayköy districts of Denizli. Within the scope of the research, a literature review was conducted on the history of weaving in Denizli, types of local specific wovens, and their use in clothing design. Based on this review, a measurement tool (survey) was developed to collect data and applied to the sample group. The three-part survey form included questions in the first section about the descriptive characteristics of the businesses and the sample group, in the second section about the awareness and usability levels of local specific wovens, and in the third section about opinions on the use of these wovens in clothing. The collected data were analyzed using the *Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 26.0 program* and presented in frequency tables, supported by the literature. Anova and Post Hoc tests were applied to compare the opinions and practices of the sample group. According to the analyses, it was found that the awareness of Buldan, Babadağ, Kızılcaölük, and Nikfer wovens was higher compared to other local specific wovens such as Sarayköy, Çameli, and Kabalar. In addition, although there are positive opinions that the use of these wovens adds value to products and clothing designs, it has been concluded that these opinions are not reflected particularly in the production of clothing designs.

Keywords: Textile, Clothing, Design, Local Specific Wovens.

GİRİŞ

Tarihsel olarak köklü bir geçmişe sahip olan el dokumaları, hammaddesinden üretim tekniğine, renginden desenine kadar gösterdikleri yöresel çeşitliliklerle Türk kültürünün önemli bir parçası olarak görülmektedirler. Kişilerin duygu düşünce ve yaşam felsefeleri ile ait oldukları yörenin örf, adet, gelenek, görenek, inanç ve

Emine Koca¹
Fatma Karaoğulları²

How to Cite This Article
Koca, E. & Karaoğulları, F. (2025). "Denizli Tekstil İşletmelerinin Yöreye Özgü Dokumaları Giysi Tasarımlarında Kullanmaya Yönelik Görüş ve Uygulamaları", *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 11(1): 188-200. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14751564>

Arrival: 18 December 2024
Published: 30 January 2025

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı ABD. "Denizli İlindeki Tekstil İşletmelerinin Yöreye Özgü Dokumaları Giysi Tasarımında Kullanma Durumları" konulu yüksek lisans tezinin ön çalışması olarak verilerin bir bölümünden alıntılanmıştır.

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü, Ankara, Türkiye.

² MEB, Honaz Halk Eğitimi Merkezi, Denizli, Türkiye.

estetik anlayışına göre özelliklere sahip olmaları, dokumalara kültür ögesi niteliği kazandırmıştır. Ana yurdu Orta Asya olan Türk dokumacılığının, Selçuklular yoluyla Anadolu'ya gelerek, gelişimini burada sürdürdüğü ve Anadolu Türk dokuma kültürünün oluştuğu dikkate alındığında; dokumaların günümüze kadar ulaşmaları ve sınırlı sayıda olsa da üretimlerinin devam ediyor olması, onlara geleneksel özellik kazanmıştır. Bu nedenle, yöresel dokumaların çoğu zaman geleneksel dokumalar olarak adlandırıldıkları da bilinmektedir.

En eski tekstil yüzeyleri olarak bilinen dokuma yüzeyler; bezler, yaygılar, halılar olarak üç şekilde üretilmektedir. Türk geleneksel dokumaları genel hatlarıyla birbirine benzemekle beraber dokunulan yöreye göre bazı farklılıklar içermektedir. Bu farklılıklar nedeniyle, geleneksel dokumaların en basit şekli olan bezler genellikle dokunduğu yörenin adıyla anılmaktadır. Buldan bezi, Kargı bezi, Rize bezi, Bodrum bezi, Ödemiş bezi, Şile bezi vb. Türkiye'nin farklı yörelerine özgü en bilinen örnekler olarak verilebilir. Ancak, dokuma teknikleri, malzemesi, rengi, motif ve desenleriyle üretildikleri yöreye ait birçok kültürel değeri sembolize eden bu dokumaların kullanımının günümüzde yok denecek kadar az düzeyde olması üzerinde taşıdıkları kültürel değerlerin de unutulmasına yol açmaktadır. Küresel kültürün etkisiyle başta moda olmak üzere teknoloji bilim ve iletişimdeki gelişmeler gibi pek çok faktörün etkisiyle kullanımdan kalktıkları için görünürlükleri de olmayan yöresel dokumaların geldiği bu durum pek çok açıdan kaygı verici boyuttadır. Pek çok platformda küresel kültür endüstrisi farklı açılardan ele alınarak yerele özgünlüğün yok olmasına yönelik tartışmalar gündemde yerini almaktadır. Konuya ilişkin önlem almaya yönelik çabalar her geçen gün artmakta ve tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bu kaygılar bazı projelerin geliştirilmesine yol açarak hem sektörün hem de toplumun konuya farkındalıkları artırılmaya çalışılmaktadır.

“Türkiye Dokuma Atlası” projesi gibi bu konuya dikkat çeken çalışmaların daha da artması, bazı yöresel dokumaların koruma altına alınması, devletin kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin tekrar canlandırılmasına yönelik yaptığı çalışmaları sevindiricidir (Türkiye Dokuma Atlası, 2024). Aynı zamanda ülkemizde yöresel ürünlerin moda tasarımında kullanımı konusunda da bireysel çapta birçok çalışma bulunmaktadır. 2002 yılı Dünya Güzellik Yarışmasında Azra Akın'ın giydiği ve yarışmada birinci olduğu, Cemil İpekçi'nin Türk kültürünü yansıtan pazen elbisesi bu konuda güzel örneklerden biridir. Ayrıca yöresel ürünler denilince akla gelen bir diğer isim de Rifat Özbek'tir. Rifat Özbek koleksiyonlarını hazırlarken Osmanlılardan, Kızılderililerden, Afrika yerlilerinden ve de Anadolu köylerinden ilham aldığı tasarımlarına yer vermektedir (Sevil, 2006: 43). Koleksiyonlarına ilgi çekmek isteyen Evrim Timur, Dice Kayek gibi ünlü Türk modacılar en az bir veya iki etnik içerikli tasarım eklemektedirler (Koca, vd., 2009: 93). Yöresel dokumaları kullandığı tasarımlarıyla Ahmet Özceylan birçok ülkede Türk kültürünü tanıtmaktadır. 2022 yılında düzenlemiş olduğu “Anatolia 3” defilesinde yöresel dokumalarla tasarlanmış giysilerin güzel örneklerini görmek mümkündür. Gül Ağış, Özgür Masur, Aslı Filinta, Dice Kayek, Zeynep Tosun, Atıl Kutoğlu, Arzu Kaprol, Dilek Hanif gibi birçok tasarımcı kreasyonlarında yöresel dokumaları kullanmaya başlamışlardır (Elle, 2024). Ancak görsele vurgu yapan bu sanatsal moda ürünleri tabana yayılamayıp seri üretim yapma aşamasına geçilememiştir. Bu nedenle, yerleşmiş bir görüş olarak çoğu zaman karşılaşılan yöresel dokumalarla, tasarım ve trend kelimelerinin aynı yerde kullanılmayacağı önyargısının hala yıkılmadığını söylemek mümkündür.

Tekstil işletmelerinin bu konuda bilinç düzeylerinin artırılması ve konuya önem vermelerinin sağlanması önemlidir. Denizli ili de yöresel dokumalar ve tekstil konusunda sahip olduğu potansiyele rağmen hazır giyim, giysi tasarımı, yöresel dokumaları kullanma ve bu konuda marka olma noktasında hak ettiği yerde değildir. İilde bulunan tekstil fabrikaları hazır giyimden ve giysi tasarımından uzak durma eğilimindedir. Denizli'de faaliyet gösteren pek çok işletmenin yöreye özgü dokumalar ile çoğunlukla mefruşat (nevresim, yastık, çeşitli örtüler, perde, vb.), banyo takımları (havlu, bornoz, peştamal vb.) ve az sayıda gömlek, bluz, yazlık elbise gibi temel giysiler ürettikleri bilinmektedir. Oysa, Denizli yöresel dokumaları farklı bakış açılarıyla ülkemizi dış dünyada tanıtacak ve markalaşmaya katkı sağlayacak tasarımlar oluşturmak için son derece elverişlidir. Bu düşüncenin çıkış noktasını oluşturduğu çalışma, Denizlide faaliyet gösteren tekstil ve hazır giyim işletmelerinin yörelerine özgü dokumaları giysi tasarımlarında kullanmaya yönelik görüşleri ve uygulamalarının belirlenmesi amacıyla planlanıp yürütülmüştür.

Denizli'de Dokumacılık

Günümüzde Türkiye tekstil endüstrisinin önde gelen illerinden olan Denizli ili dokumacılık tarihi kalkolitik çağa dayanmaktadır. Denizli ili antik çağlarda Lycos vadisi olarak anılan ve önemli üretim-ticaret merkezlerinden olan Laodikya, Hierapolis, Tripolis, Colossai gibi antik kentlerden oluşan bir coğrafyada yer almaktadır. Bölge antik çağlarda dokumacılık giysi üretimi, moda ve ticaret konusunda söz sahibi konumunda olmuş, kuzguni renkli yünleri ve bu yünlerden üretilen giysileriyle bölge illerde moda merkezi olarak görülmüştür (Şimşek, 1999: 6). Antik coğrafyacı Strabon (2000: 84) gezi notlarında, bölgenin kuzguni renkli yüne sahip koyunlarından bahsetmiş ve bu koyunların yünlerinin Millet'te yetişen koyunların yünlerinden daha yumuşak olduğunu belirtmiştir. Bölgede dokumacılık geleneği Roma, Bizans, Selçuklu dönemlerinde de

devam ettirmiştir. Osmanlı dönemine geldiğinde dokumacılık hakiki bir sanat olarak kabul görmeye başlamış ve Denizli dokuma bezleri boya, desen ve kalite bakımından üstün tutularak bir nevi sanat eseri olarak görülmüştür.

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarına kadar Denizli'de dokunan bezler boya, desen ve evsaf bakımından çok yüksek özelliklere sahip olmuştur. Hatta her bölgenin şöhret olan dokumaları olduğu gibi (Nikfer bezleri o dönem çok meşhurdur) bazı ustaların kendi isimleri ile anılan mamulleri de olmuştur (Binbaşoğlunun morlualacası gibi). Bu tarihlerde Denizli halkı bez ihtiyacını tamamen kendisi karşıladığı gibi Denizli basmaları bütün ülkede kullanılmış, basmacılık ve kuşaklık bölgenin en ileri mesleği olmuştur (Cillov, 1949: 29).

19. yüzyılda tüm dünyayı etkisi altına alan endüstri devrimi sonrasında İngiltere ve gelişmiş ülkeler dokumacılıkta makineleşmeye geçmiş olması ile birlikte, zamanında birçok ülkeye ihraç edilen değerli Osmanlı el dokumalarının, Avrupa'dan gelen ucuz mallarla rekabet etmesini zorlaştırmış, hatta yerli piyasada dahi talep görmemesine neden olmuştur (Quataert, 2002: 191).

Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyetini ilan etmesiyle tüm Türkiye'de gerçekleşen üretim hamleleri Denizli'de de varlığını göstermiş ve el dokumacılığının yeniden gelişmesine yol açmıştır. 1927 sanayi sayımına göre Denizli'de dokuma tezgâhına sahip olmayan ev hemen hemen yok gibidir (Kodal, 2015: 68). 1933'de ise planlı ekonomiye geçilmesinden itibaren Denizli halkının büyük çoğunluğu geçimini el dokumacılığında sağlamaya başlamıştır (Güneş, 2006: 647). Ancak, günümüzde, kültür miraslarımızın önemli öğelerinden biri olan Denizli yöresel el dokumalarını dokuyan usta sayısı gün geçtikçe azalmakta ve yeni ustalar yetişmemektedir. Günümüzde tekstil sektörü özelinde, Türkiye'de en çok ihracat yapan iller sıralamasında üst sıralarda yer alan Denizli'nin, yöresel dokumalar ile giysi tasarımları üretimine yönelmesinin kültürel tasarım ile yaratılan özgünlük trendinin yükselişte olduğu moda sektöründeki rekabet gücünü olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Denizli Dokumaları

Denizli ili, sınırları içinde pek çok yöresel dokuma örneğinin bulunduğu önemli bir merkez konumundadır. Çameli Çaput Dokumaları, Çal'ın Kabalar Köyü Düz Dokuması, Serinhisar'da yünden menevrek, kılçar (şalvarlık), çakşırılık, kara kuzu yönünden şalvarlıklar, Bekilli ve Çal'ın Ortaköy köyünde ak bez ve alaca bezler dokumalardan bazılarıdır (Türkiye Kültür Portalı, 2013). Özellikle Tavas, Babadağ, Buldan, Çal ve Sarayköy ilçelerinde geçmişten gelen yöresel dokuma kültürü önemli bir yere sahiptir. Denizli yöresel dokumalarının içinde en bilinen dokumalar Buldan bezi, Kızılcabölük dokumaları, Babadağ dokumaları ve Nikfer bezidir. Bu ilçelerde yöresel dokumalar zor da olsa yaşatılmaya devam edilmekle birlikte, üretimin çoğunluğu tam otomatik tezgahlarda yapılmaktadır.

Buldan dokumalarının bir özelliği; kasağa gerilen, dokumanın üzerine, geleneksel motiflerin renkli ipek iplikler ile kaplama, zincir ve suzeni tarzı ile işlemlerin ve saçakların yapılmasıdır. Genellikle çubuklu desenli Buldan dokumaları üzerine işlenen orijinal işleme motiflerinin belirlenmesi, yerel kimlik sürecinin, tıpkı üretimler ile devamının sağlanması ve yeni modellere temel oluşturması bakımından önemlidir (Uğurlu ve Uğurlu, 2006: 280). Buldan bezi, bürümcük, Buldan bükülüsü, krapon ya da kıvrak gibi farklı isimlerle anılabilmektedir (Erdoğan ve Tağı, 2006: 9). Bluz, entari, gecelik, erkek gömleği, plaj-deniz kıyafeti ve ev tekstil ürünlerinde kullanılan Buldan bezinin şöhretinin nedeni ipek ve pamuk ipliğinin birleşimiyle oluşmasıdır (Atalayer, 2006: 456). Ancak son yıllarda maliyetlerin yükselmesi nedeniyle ipek iplik kullanımı azalmış, sadece pamuk ipliğiyle ya da sentetik karışımı ipliklerle Buldan bezi dokunmaya başlanmıştır. İlçede Buldan yöresel dokumalarını dokuyanlar aynı zamanda satışını da yapmaktadır.

Denizli ili Tavas ilçesine bağlı Kızılcabölük mahallesinde keten, pamuk ve ipek ipliğiyle dokunan geleneksel kızılcabölük dokuması hala birkaç firmada dokunmaya devam etmektedir. Ancak birçok firma doğal liflerin elde edilme zorluğundan ve maliyetinden dolayı karışım lifler ya da tamamen yapay liflerle Kızılcabölük dokumaları yapmaktadır. Kızılcabölük dokumalarının üretimin çoğunluğu tam otomatik tezgahlarda yapılmaktadır. Geçmişte önemli bir Kızılcabölük dokuma örneği olan 'Kızılcabölük Tırnaklısı' gibi bazı dokumalar ise talep azlığından dolayı bugün hiç dokunmayan desenler arasında yer almaktadır (Önlü, 2010: 143). Diğer yandan Türkiye'nin büyük tekstil firmalarından Beymen ve Vakko'nun Kızılcabölük dokumalarını ev tekstili ve giysilik koleksiyonlarında kullanmaları bu dokumaların tanınırlığını arttırmış ve Truva ve Karayip Korsanları gibi Amerikan filmlerinin kostümlerinde kullanılmasına zemin hazırlamıştır (Acar, 2006: 485).

Yaklaşık 700 yıllık geçmişe sahip pamuklu Babadağ dokumalarının özelliği fitil çözüğü ipliklerinin dokumaya katılmasıdır ve en önemlileri, armürlü tezgahlarda üretilen "oluklu" ya da "potlu" adı verilen çözüğü ve atkı

iplikleri pamuk olan çarşaf dokumalarıdır (Ateşok, 2005: 77). Geçmişte el tezgâhlarında, günümüzde ise yarı otomatik veya tam otomatik dokuma tezgâhlarında üretilen Babadağ dokumaları, ilçenin en önemli geçim kaynaklarından biri olmaya devam etmektedir.

Tavas ilçesine ait bir diğer yöresel dokuma “Nikfer bezi”dir. Doğal pamuk renginde, 40 ile 70 cm arası ölçülerde ve bezayağı tekniği ile dokunan bu bez, dokuyan kişilerin çok azalması nedeniyle kaybolma tehlikesi altındadır (Cillov, 1949: 37). Günümüzde özellikle bel kuşağı olarak kullanılan Nikfer bezi, pamuk hammaddesi teminindeki sıkıntılar, endüstrileşme çağında teknolojiye ayak uyduramamak, sınırlı kullanım alanı ve kültür öğelerine gereken önemin verilmemesi nedeniyle giderek azalmaktadır (Özdemir, 2011: 138).

YÖNTEM

Denizlide faaliyet gösteren tekstil ve hazır giyim işletmelerinin yörelerine özgü dokumaları giysi tasarımlarında kullanmaya yönelik görüş ve uygulamalarının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışma, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan (Karasar, 2012: 79) tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır. Tarama modelinin bir çeşidi olan betimsel araştırma yöntemi ise olayların, objelerin, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğu, mevcut olayların önceki olaylarla ilişkisini dikkate alarak etkileşimi açıklamaya çalışan araştırmalardır (Kaptan, 1998: 59).

Araştırmanın evrenini Denizli ilinde bulunan tekstil işletmeleri, örneklem grubunu ise Honaz, Merkez, Buldan ve Sarayköy ilçelerinden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 88 adet işletmenin üretim ve karar verme süreçlerinde etkin olan kişiler (88 kişi) oluşturmuştur.

Tablo 1: İşletmeleri Tanımlayıcı Bilgiler

Tanımlayıcı özellikler		f	%
İşletmenin sektördeki faaliyet süresi	1-10 yıl	29	33
	11-20 yıl	15	17
	21-30 yıl	21	23,9
	30 yıl üzeri	23	26,1
Çalışan personel sayısı	50 kişi altı	29	33
	50-150 kişi	14	15,9
	150 kişi üzeri	45	51,1
İşletme bünyesinde çalışan tasarımcı sayısı	Tasarımcı yok	41	46,6
	1 tasarımcı	13	14,8
	2 Tasarımcı	10	11,4
	3 ve üzeri tasarımcı	24	27,3
İşletmenin faaliyet gösterdiği pazar alanı	Yurtiçi	17	19,3
	Yurtdışı	10	11,4
	Yurtiçi ve yurt dışı	61	69,3
İşletmede tasarım bölümünün varlığı	Evet	32	36,4
	Hayır	44	50
	Tasarım, modelhanede yapılıır	12	13,6
n	Toplam	88	100

Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubunu oluşturan işletmelerin çoğunluğunun en az 20 yıldır faaliyette olan, 150 kişi üzeri çalışana sahip, hem yurtiçi hem yurtdışı pazarına üretim yapan, tasarımcısı ve tasarım bölümü olmayan işletmeler olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Örneklem grubunun Yaş, Eğitim ve İşletmedeki Görev Bilgileri

Sosyo-demografik özellikler		f	%
Yaş	20-34 yaş	28	31,8
	35-44 yaş	28	31,8
	45 yaş ve üzeri	32	36,4
Eğitim düzeyi	Önlisans ve altı	20	22,7
	Lisans ve üzeri	68	77,3
Görevi	Yönetim ve idari görev	29	33
	Operasyonel görevler	37	42
	Diğer	22	25
n	Toplam	88	100

Tablo 2’de örneklem grubunu oluşturan işletme çalışanlarının çoğunluğunu 45 yaş ve üzeri yaşta, lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip, operasyonel görevlerde çalışanların oluşturduğu görülmektedir. İşletme müdürü, mali işler müdürü, insan kaynakları müdürü yönetim ve idari görev olarak; üretim müdürü, satış-pazarlama müdürü ve tasarımcı operasyonel görev olarak genellenmiştir.

Araştırmanın amacına ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Denizli’de faaliyet gösteren tekstil işletmelerinde yöreye özgü dokumaların bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyi nasıldır?
2. Denizli’de faaliyet gösteren tekstil işletmelerinin yöreye özgü dokumaların giysilerde kullanımına yönelik görüşleri nelerdir?
3. İşletmelerin yöreye özgü dokumaların giysi tasarımında kullanılmasına yönelik görüşleri ile yöresel dokumaları kullanma durumları arasında farklılık var mıdır?

Araştırma kapsamında öncelikle Denizli ili dokumacılık tarihi, yöresel dokuma çeşitleri ve bu dokumaların giysi tasarımında kullanımına yönelik literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sonunda hazırlanan kuramsal çerçeve esas alınarak verilerin toplanması amacıyla işletmelere yönelik ölçme aracı (anket) hazırlanmış ve işletmelerde konu ile ilgili bilgiye sahip farklı pozisyonlardaki kişilere uygulanmıştır.

Üç bölümden oluşan anket formunun ilk bölümünde işletme ve örneklem grubunu tanımlayıcı özellikler, ikinci bölümde yöreye özgü dokumaların bilinirlik ve kullanılabilirlik düzeyi, üçüncü bölümde ise yöreye özgü dokumaların giysilerde kullanımına yönelik görüşleri belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. Elde edilen veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 26.0 Statistics Paket Programı kullanılarak analiz edilmiş ve frekans tabloları halinde sunularak literatürle desteklenecek şekilde yorumlanmıştır. Örneklem grubunun görüş ve uygulamalarının karşılaştırılmasında Anova ve Post Hoc testleri uygulanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın amacına ulaşmak için Denizli’de faaliyet gösteren işletmelerin hangi ürün gruplarını ürettikleri, yörelerine özgü dokumaları bu ürün gruplarında kullanma durumları ve bu dokumalara yönelik farkındalıklarının nasıl olduğunun belirlenmesi önemlidir.

Tablo 3: İşletmelerde Üretilen Ürün Grupları

Ürün grupları	f	%
Havlü-bornoz	39	27,9
Nevresim ve yatak odası tekstili	34	24,3
Diğer ev tekstili	16	11,4
İç giyim	12	8,6
Dış giyim	15	10,7
Üst giyim	3	2,1
Diğer	21	15
Toplam	140	100

Tablo 3’teki veriler incelendiğinde, araştırma kapsamındaki 88 işletmenin çoğunluğunun üretiminde birden fazla ürün grubu olduğu için toplam 140 çeşitliliğine sahip oldukları görülmektedir. Ancak, bu gruplar içinde iç, dış ve üst giysi üretiminin düşük olması araştırmanın amacı açısından sorgulanması gereken dikkat çekici bir bulgudur. En çok üretilen ürün grubunun %27,9 ile havlü ve bornoz olduğu, nevresim ve yatak odası tekstili ürünlerinin %24,3 ile ikinci sırada yer aldığı ve diğer ev tekstili ürünlerinin %11,4’lük bir paya sahip olduğu gözlenmektedir. İç giyim ürünleri %8,6, dış giyim ürünleri %10,7, üst giyim ürünleri ise %2,1 oranında üretilmektedir. Ayrıca, işletmelerin %15,0’ü diğer çeşitli ürün gruplarında üretim yapmaktadır. Dolayısıyla, Denizli işletmelerinin mevcut pazar koşullarında bu ürünleriyle tanınırlığının bilinen bir durum olduğu ve Tablo 3’teki sonuçların da bunu desteklediğini söylemek mümkündür.

Güney Ege Kalkınma Ajansı’nın raporuna göre (2015:57), 1980 sonrası Denizli’de havlü ve bornoz üretiminde uzmanlaşan iki farklı örgütlenme biçimi olduğu belirtilmektedir. İç piyasadaki düşük ve orta gelir grupları için düşük teknolojik yapıya sahip üretim zincirleri ve İhracata yönelen fason üretimin azaldığı daha büyük ölçekli işletmelerden oluşan bu yapı; havlü ve bornozun yanı sıra ev tekstili (çarşaf, nevresim, perde, masa örtüsü vb.) üretmeye yoğunlaşırken, son dönemde ürün çeşitlenmesinin gözlemlendiğinin vurgulanması da bu söylemi destekler niteliktedir. İşletmelerin ürün gruplarında yöresel dokumaları kullanma durumlarının yansıtıldığı Tablo 4’te de paralel durum gözlenmektedir.

Tablo 4: İşletmelerin Ürünlerinde Denizli Yöresel Dokumalarını Kullanma Durumları

Ürün grupları	f	%
Standart giysi üretiminde	8	9,1
Özgün/farklı giysi üretiminde	10	11,4
İç giyimde	0	-
Bornoz ve havlü üretiminde	23	26,1
Ev tekstili ürünlerimizde	27	30,7
Kullanılmıyor	20	22,7
Toplam (n)	88	100

Tablo 4'te yer alan verilere göre katılımcıların önemli bir çoğunluğunun yöresel dokumaları en az bir kere kullandıkları görülmekle birlikte kullanmayan işletmelerin sayısı da dikkat çekmektedir. İşletmelerin bu dokumaları çoğunlukla bornoz-havlü üretiminde (%26,1) ve ev tekstili ürünlerinde (%30,7) kullandıkları sonucu Tablo 3'teki verilerle örtüşmektedir. Yöresel dokumaları standart giysi üretimi ve özgün/farklı giysi üretiminde kullanan işletmelerin % 11,4 oranı azımsanmayacak düzeyde görülmesine rağmen, işletmelerin bu dokumaları iç giyim üretiminde kullanmamalarının tedarik, maliyet ve işletme olanakları gibi pek çok nedeni olabileceği gibi dokumalara ve konfor özelliklerine yönelik farkındalık düzeylerinden de kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca, %22,7 oranında işletmenin ürünlerinde yöresel dokumaları kullanmamalarının pek çok nedeni olabileceği, mevcut kurulu düzenlerini değiştirmek ve risk almak istememeleri nedeniyle alışılmış üretim kalıplarından vazgeçemedikleri bu nedenlerden biri olarak görülebilir. Bunun yanı sıra yörelere özgü dokumaların bilinirlik düzeyi de bu durumda etkili olabileceği söylenebilir.

Yöresel dokumalar ve özellikleri hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olunmaması, geçmişten gelen önyargılar nedeniyle işletmelerin yöresel dokumalarla moda ürünü ve özgün tasarımlar oluşturulabileceğine inanmamalarına neden olabilmektedir. Oysa yöresel dokumaların giysi tasarımına katkılarını açıklayan birçok çalışma literatürde yerini almıştır. Koca ve arkadaşları (2015: 132) çalışmalarında, giysi tasarımında yöresel dokuma ve öğelerin kullanılması tasarımcılara farklı bakış açıları sağlayarak, esin kaynakları ve yaratıcılıklarını artıracak gibi, tasarımlarının tasarım değerlerini artırarak, özgünlük de kazandıracağını belirtmektedirler. Bu yaklaşımdaki tasarımcıların, ulusal kültürleri yoğun bir şekilde etkisi altına alarak yozlaştıran ve zamanla yok eden küresel kültürün etkilerinin azaltılmasına katkı sağlayabileceğine dikkat çekerek, yöresel dokumaların giysi tasarımında kullanılmasının hem işletmelerdeki ürünlerin tasarım değerleri, hem milli kültürün devamlılığı adına önemini vurgulamışlardır. Bu bağlamda, işletmelerdeki üretimden sorumlu kişilerin Denizli'ye özgü dokumalara yönelik bilgi sahibi olmalarının görüş ve uygulamalarında olumlu yansımaları olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 5: Örneklem Grubunun Denizli Yöresel Dokumalarının Bilinirliğine Yönelik Bulgular

Yöresel Dokumalar	f	%
Buldan Bezi	81	29,8
Nikfer Bezi	31	11,4
Kızılcabölük El Dokuması	51	18,8
Babadağ El Dokuması	53	19,5
Sarayköy El dokuması	13	4,8
Çameli Çaput Dokuması	20	7,4
Kabalar Düz Dokuması	8	2,9
Çal Ortaköy Ak bezi	6	2,2
Toplam	263	100

Tabloda 5'e göre, % 29,8 oranıyla Buldan, %19,5 Babadağ, %18,8 ile Kızılcabölük ve %11,4 ile Nikfer Bezi en çok bilinen yöresel dokumalar olduğu görülmektedir. Diğer dokumaların bilinirliğinin az olmasının nedeninin, diğerleri gibi yarı veya tam otomatik makinelerde değil, el tezgâhlarında üretildikleri için pazar payının ve görünürlüğünün diğerlerine göre daha az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda; ürünlerinde Denizli yöresel dokumalarını kullanan işletmelerin tüketicilerden aldığı dönütlerin araştırmanın amacına ulaşmada önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 6: Ürünlerinde Denizli Yöresel Dokumalarını Kullanan İşletmelerin Aldığı Dönütler

Dönütler	f	%
Beklediği kadar talep görmedi	25	28,4
Ürünler talep gördü	35	39,8
Ürünler hiç talep görmedi	8	9,1
Kullanmadım	20	22,7
Toplam(n)	88	100

Tablo 6'daki tüketicilerden gelen dönütlerin toplamı dikkate alındığında; örneklem grubunun çoğunluğunun yöresel dokumaların kullanıldığı ürünlerinin tüketiciler tarafından talep gördüğünü belirtmiş olmaları, yöresel dokumaların kullanılmasının işletmeler açısından fayda sağlayacağını ortaya koymaktadır. Bu dokumaları kullanmayan işletmelerin oranının Tablo 4'deki verilerle örtüşmesi de verilerin tutarlılığı açısından önemli görülmektedir. İşletmelerin, yöresel dokumalarla özgün ve farklılık kazandırılmış sembolik değerleri yüksek ürünlerle tüketicilerin kültürel duyarlılıklarını artırabileceği ve talep görme oranının yükseltilebileceği öngörülmektedir. Çünkü toplumların yaşanmışlıkları hakkında önemli bir tarihi belge niteliği taşıyan giyim kuşam ürünleri ve onları oluşturan dokumalar, üretim şekli, tekniği, malzemesi, renk ve deseniyle anlam kazandırılmış özelliği ile maddi kültür değerleri arasında yer almaktadır (Koca vd., 2015: 126).

İlgili araştırmalarda da yeni tüketim davranışlarında yer alan özelliklere ve eğilimlerine dikkat çekilmektedir. Koca ve Koç (2009: 102) çalışmalarında kişilerin bilinçlenerek, giysilerinde konfor ve estetikliğin yanında

kimlik ve ruh aramaya başladıklarını belirterek, ülke imajı ve tasarım kültürü açısından geleneksel öğelerin dikkate alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu bağlamda, yöreye özgü dokumalar kullanılarak güncel moda eğilimlerine uygun giysi tasarımları oluşturulabileceği gibi diğer giysi parçaları ile kombine edilerek kişilere özgü giyim tarzları da yaratılabileceğine yönelik görüşler önem kazanmaktadır.

Tablo 7: Yöreye Özgü Dokumalar ile Güncel ve İşlevsel Tasarımlar Oluşturulmasına Yönelik Görüşler

Görüşler	Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yöreye özgü dokumalarla güncel trendlere uygun moda ürünü giysi tasarımları oluşturulabilir.	6	6,8	46	52,3	36	40,9	88	100
Yöreye özgü dokumalarla daha fazla giysiyle kombine edilebilir trend tasarımlar oluşturulabilir.	9	10,2	47	53,4	32	36,4	88	100

Tablo 7'deki verilere göre, yöreye özgü dokumalarla güncel trendlere uygun moda ürünü giysi tasarımları oluşturulabilir görüşüne katılan (%40,90) ve kısmen katılanların (%52,30) toplamı dikkate alındığında, örneklem grubunun büyük oranda olumlu görüşte olduklarını söylemek mümkündür. Benzer oranlar yöreye özgü dokumalarla daha fazla giysiyle kombine edilebilir trend tasarımlar oluşturulabilir görüşünde de gözlenmektedir. Koca ve Koç'un (2009: 101-102) geleneksel öğelerin zenginliğinin tasarımcılara uçsuz bucaksız bir ilham kaynağı olarak, tasarımların fonksiyonel ve sembolik tasarım değerlerini artırdığını vurgulayarak, bunun farkında olan bazı tasarımcıların geleneksel öğelerle kreasyonlarında farklılık kazandırdıklarını belirtmiş olmaları, bu sonuçları destekler niteliktedir. Ancak, araştırma kapsamındaki işletmelerin ürettikleri ürün grupları (Tablo 4) arasında giysi tasarımlarının oranının düşük olması, örneklem grubunun Tablo 7'deki görüşleriyle tutarlılık göstermemektedir.

İşletmelerin yöreye özgü dokumaları kullanılması ile bu dokumaların tasarımlara kazandırdığı değerlerin bilinmesinin paralellik göstereceği dikkate alındığında, örneklem grubunun bu konudaki görüşlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, yöreye özgü dokumaların kullanıldığı giysi tasarımları; estetik ve kültürel, pazar ve sürdürülebilirlik, ekonomi ve markalaşma olmak üzere üç başlık altında ele alınarak örneklem grubunun görüşleri belirlenmiştir.

Tablo 8: Yöreye Özgü Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Estetik ve Kültürel Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler

Görüşler	Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan giysi tasarımlarının estetik değeri /görsel etkisi yüksektir.	12	13,8	29	33,3	46	52,9
Yöreye özgü dokumalar giysiye özgünlük ve farklılık kazandırır.	11	12,5	34	38,6	43	48,9
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar ürün çeşitliliğini artırır.	12	13,8	30	34,5	45	51,7
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımların tercih edilirliliği yüksektir.	14	15,9	52	59,1	22	25
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar diğer tasarımlardan daha çok dikkat çeker.	11	12,5	40	45,5	37	42
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar tüketicilerin kültürel farkındalığını artırır.	10	11,4	43	48,9	35	39,8
Yöreye özgü dokumaların tasarımlarda kullanılmasıyla unutulmaya yüz tutmuş dokuma sanatı tekrar canlanır.	8	9,1	36	40,9	44	50

Tablo 8 incelendiğinde, örneklem grubunun %52,9'unun yöreye özgü dokumalarla oluşturulan giysi tasarımlarının estetik değerinin /görsel etkisinin yüksek olduğu, %51,7'sinin bu dokumaların tasarımların ürün çeşitliliğini artırdığı ve %48,9'unun giysiye özgünlük ve farklılık kazandırdığı görüşüne katıldıkları görülmektedir. Kısmen katılanların oranları da dikkate alındığında, büyük bir oranda estetik açıdan olumlu görüşlerin varlığından söz etmek mümkündür. Yöreye özgü dokumaların giysi tasarımlarda kullanılmasıyla unutulmaya yüz tutmuş dokuma sanatının tekrar canlanacağı görüşüne örneklem grubunun %50'sinin katılmaları, %40,9'unun ise kısmen katılmaları kültürel açıdan olumlu bir sonuç olmakla birlikte, ürün gruplarına (Tablo 4) bu oranın yansımamış olması tutarsızlık göstermektedir. Araştırma kapsamındaki işletmelerin bu yönde projeler geliştirerek ürün yelpazelerini genişletmeleri önemli görülmektedir.

Yöresel dokumalarla oluşturulan ürünlerin yer aldığı Atakum Belediyesi ve İzmir Olgunlaşma Enstitüsü tarafından ortaklaşa yürütülen "Karadeniz'den Ege'ye İlmek İlmek Projesi" defilesi (İzmir Olgunlaşma Enstitüsü, 2024), 4 Türk tasarımcının New York moda haftasında Türk kumaşlarıyla oluşturdukları tasarımların yer aldığı Turkish Designers defilesi (Buse Terim, 2019) gibi projeler, bu dokumaların estetik ve kültürel açılarından önemini göz önüne seren iyi örneklerdendir.

Kültürel öğelerin esin kaynağı oluşturduğu giysi tasarımlarının kişiselleştirilebilen tasarım anlayışında kaçınılmaz bir gelişme sağlayacağı (Koca vd., 2009: 93), bu giysilerin kullanıcısı üzerinde yarattığı etkilerin kişinin psikolojik konforunu etkilediği ve işletmelerin üretimlerini yönlendiren önemli bir husus olduğu bilinen bir gerçektir. Bu noktada örneklem grubunun görüşlerinin nasıl olduğu sorusu gündeme gelmektedir.

Tablo 9: Yöreye Özgü Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımların Kullanıcısında Yarattığı Duygusal Etkilere Yönelik Görüşler

Görüşler	Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar, giyen kişinin kültürel değerlere hassasiyetinin yüksek olduğunu yansıtır.	14	15,9	32	36,4	42	47,7
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar giyen kişi girdiği toplulukta dikkatleri üzerine çeker.	8	9,1	41	46,6	39	44,3

Tablo 9’da örneklem grubunun %47,7’sinin yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımları giyen kişilerin kültürel değerlere hassasiyetinin yüksek olduğu görüşüne katıldığı, %44,3’ünün ise bu giysileri giyen kişinin girdiği toplulukta dikkatleri üzerine çektiği görüşünde olması önemlidir. Bu görüşlere kısmen katılanların oranı da dikkate alındığında, örneklemin büyük çoğunluğunun yöresel dokumalarla tasarlanmış giysilerin kullanıcıların psikolojik konforunu artırdığı görüşünde olduklarını söylemek mümkündür.

Kaynakların gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sürdürülebilir kullanımının ve atık değerlendirme yöntemlerinin yeni bir ekonominin anahtarı haline geldiği günümüzde, tekstil ve moda sektörünün stratejik bir önemi olduğu (Koca ve Koç, 2023: 77) dikkate alındığında, sektörde güçlü bir yere sahip olan Denizli’deki işletmelerin bu konudaki görüşlerinin nasıl olduğu araştırmanın amacı açısından gereklilik arz etmektedir. Bunun yöreye özgü dokumaların giysi tasarımlarına kazandırdığı katma değerlerle bütünleşik olarak işletmelerin Pazar payı ve rekabet gücüne de yansımalarının olacağı yadsınamaz bir gerçektir.

Tablo 10: Yöreye Özgü Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Rekabet ve Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler

Görüşler	Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımlar satışları artırmaya katkı sağlar.	10	11,4	60	68,2	18	20,5
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımlar rekabet edilebilirlik ve pazar payını artırır.	13	14,8	49	55,7	26	29,5
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımlar müşteri memnuniyetini artırır.	17	19,3	37	42	34	38,6
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar sürdürülebilirlik hedeflerine katkı sağlar.	11	12,5	42	47,7	35	39,8
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar diğer giysilerle kombine edilebilirliği nedeniyle uzun ömürlüdür.	18	20,5	41	46,6	29	33
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar çevre dostudur.	9	10,2	42	47,7	37	42
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar konfor açısından (termofizyolojik, psikolojik ve dokunsal konfor) iyi hissettirir.	6	6,8	50	56,8	32	36,4

Tablo 10’daki veriler incelendiğinde, görüşlere kısmen katılanlarla birlikte örneklemin, yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımların işletmenlerin Pazar payı ve rekabet gücünü artıracığı görüşünde oldukları açıktır. Tüm ürünlerde olduğu gibi giysi satın alma davranışlarında da tasarımın tercihleri yönlendiren ilk faktörlerden biri olması bu sonuçların öngörülebilir olduğunu düşündürmektedir. Aynı durum sürdürülebilirliğe yönelik görüşlerde de izlenmektedir. Her iki görüşe de kısmen katılanların oranlarının yüksek olması, yöresel dokumaların kullanıldığı giysi tasarımlarının genellikle tasarımcıların koleksiyonları veya bazı işletmelerin sınırlı sayıdaki ürünleriyle görünürlüğünün az olması nedeniyle, tüketiciyle buluşmasının yeterli düzeyde olmadığı için bilgilendirilmiş tüketici profiline de yetersiz olmasından kaynaklanan talep azlığı nedeniyle ürün olarak işletmeler tarafından üretilmediği şeklinde yorumlanabilir.

Modanın sürekli yenilik gerektiren hızlı döngüsel özelliği ile sürdürülebilirliğin kullanım ömrü uzun ürünleri gerekli kılan yavaş döngüsü birbiriyle çelişen olgular olmasına rağmen (Koca, 2019: 657), son yıllardaki sürdürülebilir moda yönelimlerine farklı yaklaşımlar ile farkındalık yaratma çabaları arasında yer alabileceği ve sektör açısından avantaj olacağı düşünülmektedir.

Son yıllarda yöresel dokumalara toplumun farkındalığının artırılmasına yönelik kamu ve sektör tarafından geliştirilen projelerin oldukça olumlu sonuçları olduğu görülmektedir.

Yöresel dokuma örneklerinin toplandığı Türkiye Dokuma Atlası projesi bu açıdan önemli bir örnektir. Proje ile doğal bitkisel boyama, yerel dokuma yöntemlerine işaret eden sergilemeler oluşturularak yerel ve uluslararası moda tasarımcılarının ve satın alıcıların dikkatini çekmek ve bu dokumalara olan talebi arttırmak amacıyla, sürdürülebilir ve doğa dostu tekstil ürünlerinin geliştirilmesiyle çevreci yaklaşıma destek olmak hedeflenmiştir. Ayrıca, yöresel dokumaların rekabet, satış ve sürdürülebilirlik açısından önemine vurgu yapılmış ve bu konudaki önyargıları ortadan kaldırma projenin hedefleri arasında yer almıştır (Türkiye Dokuma Atlası, 2024).

Tekstil ve giyim sektörünün en çok katma değer sağlayan süreçleri arasında tasarım, marka üretme ve pazarlama iletişimi yer almakla birlikte temelinde ekonomik kaygıların olduğu düşünüldüğünde, işletmelerin bu konudaki stratejilerini yönlendirmede karar vericilerin görüşleri daha da önem kazanmaktadır. Üretime karar verme sürecinde sorumluluk üstlenmiş kişilerden oluşan örneklem grubunun yöreye özgü dokumaların kullanıldığı giysi tasarımlarının ekonomi ve markalaşmaya etkisine yönelik görüşleri Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11: Yöreye Özgü Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Ekonomi ve Markalaşma Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler

Görüşler	Katılmıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımlar yurt içi ve dışı defilelerde, fuarlarda veya tanıtım haftalarında dikkat çeker.	6	6,8	38	43,2	44	50
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımlar kültürel birçok değeri (el işçiliği ile yapılan zanaatlar, semboller, motifler, malzemeler vb.) ve geleneğini devam ettirmeyi sağlar.	6	6,9	28	32,2	53	60,9
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımlar işletmelerin markalaşması ve Türk markasını dünyaya duyurmak için etkili bir yoldur.	7	8	33	37,5	48	54,5
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımlar marka imajı ve tanınırlığı yaratır.	6	6	41	46,6	41	46,6
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan özgün tasarımlar istihdam olanaklarını genişletir ve ülke ekonomisine katkıyı artırır.	9	10,2	39	44,3	40	45,5
Yöreye özgü dokumalarla oluşturulan tasarımlar bölgesel kalkınmaya katkı sağlar.	5	5,7	37	42	46	52,3

Tablo 11’e göre belirli oranda kısmen de olsa örneklemin neredeyse tamamına yakın bir çoğunluğu yöresel dokumaların giysi tasarımında kullanımını markalaşma ve ekonomik katkı açısından önemli görmeleri olumlu bir sonuç olarak görülmektedir. Türk markasını dünyaya duyurmak adına Turquality çalışmaları başta olmak üzere pek çok çalışma yapılmakta ve diğer sektörlerle beraber Türk tekstil ve hazır giyim sektörü de markalaşma konusunda çaba göstermektedir.

Sektördeki markalaşmanın ve dünya çapında tanınırlığın artırılmasında kültürel değerlerin ve bu değerlerden biri olan yöresel dokumaların tekstil ürünlerinde ve giysi tasarımlarda kullanılmasının özgünlük ve farklılık yaratacağı görüşlerinin yoğunluk göstermesi, işletmelerin görüş ve uygulamaları arasında farklılık olup olmadığı sorusunu gündeme getirmekte ve yanıtını aramayı gerektirmektedir. Bu bağlamda, örneklem grubunun yöreye özgü dokumaların giysi tasarımında kullanılmasına yönelik görüşlerine göre ürünlerinde yöresel dokumaları kullanma durumları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12: Denizli Yöresine Özgü Dokumaların Giysi Tasarımında Kullanılmasına Yönelik Görüşlere Göre Yöresel Dokumaları Kullanma Durumları Puanlarının Karşılaştırılması

Görüşler	Ürünlerde Denizli yöresel dokumalarını kullanma durumu	n	Ort.	S.S	F	p
1.Yöreye Özgü Dokumalar ile Güncel ve İşlevsel Tasarımlar Oluşturmaya Yönelik Görüşler	Standart giysi üretiminde	8	4,63	1,06	1,411	0,238
	Özgün/farklı giysi üretiminde	10	4	1,56		
	Bornoz ve havlu üretiminde	23	4,74	0,86		
	Ev tekstili ürünlerimizde	27	4,85	1,13		
	Kullanmadım	20	4,4	0,94		
2.Yöresel Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Estetik ve Kültürel Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler	Standart giysi üretiminde	8	15,63	4,81	0,415	0,797
	Özgün/farklı giysi üretiminde	10	17,30	4,22		
	Bornoz ve havlu üretiminde	23	15,52	3,78		
	Ev tekstili ürünlerimizde	27	16,30	4,07		
	Kullanmadım	20	16,35	3,45		
3.Yöreye Özgü Dokumaların Kullanıldığı Tasarımların Kullanıcısında Yaratığı Etkilere Yönelik Görüşler	Standart giysi üretiminde	8	4,63	1,41	1,074	0,375
	Özgün/farklı giysi üretiminde	10	5	1,33		
	Bornoz ve havlu üretiminde	23	4,96	0,88		
	Ev tekstili ürünlerimizde	27	4,63	1,28		
	Kullanmadım	20	4,25	1,41		

4.Yöresel Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Pazar ve Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler	Standart giysi üretiminde	8	15,38	4,03	0,94	0,445
	Özgün/farklı giysi üretiminde	10	15,6	3,84		
	Bornoz ve havlu üretiminde	23	16,52	3,03		
	Ev tekstili ürünlerimizde	27	15,22	3,97		
	Kullanmadım	20	14,45	3,27		
5.Yöresel Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Ekonomi ve Markalaşma Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler	Standart giysi üretiminde	8	13,38	3,42	0,569	0,686
	Özgün/farklı giysi üretiminde	10	14,6	3,66		
	Bornoz ve havlu üretiminde	23	14,87	2,93		
	Ev tekstili ürünlerimizde	27	15,11	3,56		
	Kullanmadım	20	14,2	2,82		
Denizli Yöresine Özgü Dokumaların Giysi Tasarımında Kullanılmasına Yönelik Görüşler Toplamı (1,2,3,4,5)	Standart giysi üretiminde	8	53,63	14,42	0,314	0,868
	Özgün/farklı giysi üretiminde	10	56,5	10,76		
	Bornoz ve havlu üretiminde	23	56,61	8,67		
	Ev tekstili ürünlerimizde	27	56,11	11,75		
	Kullanmadım	20	53,65	9,8		

*p<0,05, **p<0,01, F: One Way ANOVA, Fark: Post Hoc Testleri

Tablo 12'deki, Denizli ilinde bulunan işletmelerinin yöresel dokumaları giysi tasarımında kullanımıyla ilgili görüşleriyle (Tablo 7,8,9,10,11) bu dokumaları ürün gruplarında (Tablo 4) kullanma durumları karşılaştırıldığında istatistik açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$). Bu sonuca göre yöresel dokumaları ürünlerinde kullananların ve kullanmayanların görüşlerinin benzer olduğu, örneklemin bu dokumaların giysi tasarımında kullanımıyla ilgili görüşleriyle uygulamaları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu sonuç yöresel dokumaları kullanan işletmelerin tüketicilerden aldığı dönütlere (Tablo 6) göre bu dokumaları giysi tasarımında kullanılmasına yönelik görüşleri arasında fark olup olmadığı sorusunun yanıtı aranmış ve Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13: İşletmelerin Aldığı Dönütlere Göre Denizli Yöresine Özgü Dokumaların Giysi Tasarımında Kullanılmasına Yönelik Görüş Puanlarının Karşılaştırılması

Görüşler	Geri Dönütler	n	Ort.	S.S	F	p	Fark
1.Yöreye Özgü Dokumalar ile Güncel ve İşlevsel Tasarımlar Oluşturmaya Yönelik Görüşler	Beklendiği kadar talep görmedi ^A	25	4,60	1,26	0,44	0,725	-
	Ürünler talep gördü ^B	35	4,74	0,98			
	Ürünler hiç talep görmedi ^C	8	4,50	1,41			
	Kullanmadım ^D	20	4,40	0,94			
2.Yöresel Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Estetik ve Kültürel Açından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler	Beklendiği kadar talep görmedi ^A	25	16,04	4,10	0,346	0,792	-
	Ürünler talep gördü ^B	35	15,86	3,84			
	Ürünler hiç talep görmedi ^C	8	17,38	4,98			
	Kullanmadım ^D	20	16,35	3,45			
3.Yöreye Özgü Dokumaların Kullanıldığı Tasarımların Kullanıcısında Yarattığı Etkilere Yönelik Görüşler	Beklendiği kadar talep görmedi ^A	25	4,36	1,29	3,536	0,018*	B>A,C,D
	Ürünler talep gördü ^B	35	5,17	0,89			
	Ürünler hiç talep görmedi ^C	8	4,50	1,41			
	Kullanmadım ^D	20	4,25	1,41			
4.Yöresel Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Pazar ve Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler	Beklendiği kadar talep görmedi ^A	25	14,68	3,86	2,021	0,117	-
	Ürünler talep gördü ^B	35	16,51	3,24			
	Ürünler hiç talep görmedi ^C	8	15,63	4,10			
	Kullanmadım ^D	20	14,45	3,27			
5.Yöresel Dokumaların Kullanıldığı Giysi Tasarımlarının Ekonomi ve Markalaşma Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler	Beklendiği kadar talep görmedi ^A	25	13,76	3,79	1,498	0,221	-
	Ürünler talep gördü ^B	35	15,43	2,67			
	Ürünler hiç talep görmedi ^C	8	14,88	3,98			
	Kullanmadım ^D	20	14,20	2,82			
Denizli Yöresine Özgü Dokumaların Giysi Tasarımında Kullanılmasına Yönelik Görüşler Toplamı (1,2,3,4,5)	Beklendiği kadar talep görmedi ^A	25	53,44	11,79	1,082	0,361	-
	Ürünler talep gördü ^B	35	57,71	9,05			
	Ürünler hiç talep görmedi ^C	8	56,88	14,17			
	Kullanmadım ^D	20	53,65	9,80			

*p<0,05, **p<0,01, F: One Way ANOVA, Fark: Post Hoc Testleri

Tablo 13'e göre işletmelerin ürünlerinde yöresel dokumaları kullanma durumları (Tablo 4) ile işletmelerin tüketicilerden aldığı dönütler (Tablo 6) karşılaştırıldığında; sadece "yöreye özgü dokumaların kullanıldığı tasarımların kullanıcısında yarattığı etkilere" yönelik görüş puanları ile dönüt puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0,05$). Tablodaki verilere göre yöreye özgü dokumaların kullanıldığı ürünleri talep gören işletmelerin, bu tasarımların kullanıcısında yarattığı etkilere yönelik görüş puanları, ürünleri talep görmeyen veya diğer durumlardaki işletmelerin puanlarına göre yüksektir. Ürünlerinde Denizli yöresel dokumalarını kullanan işletmelerin aldığı dönütler ile diğer görüşler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$). Yöresel dokumaları ürünlerinde kullanmayan işletmelerin ya da bu

dokumalarla oluşturulmuş ürünlerine talep olmayan işletmelerin görüşlerindeki düşüş öngörülebilir bir durumdur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Denizlide faaliyet gösteren tekstil ve hazır giyim işletmelerinin yörelere özgü dokumaları giysi tasarımlarında kullanmaya yönelik görüş ve uygulamalarının belirlenmesinin amaçlandığı araştırmada, işletmelerin üretim ve karar verme aşamalarında etkin olan, farklı konumlardaki 88 kişi örneklem grubu olarak belirlenmiş ve hazırlanan ölçme aracı ile toplanan verilerin analiz edilmesi ile ulaşılan sonuçlar alt problemler doğrultusunda aşağıda sunulmuştur.

- ✓ Çoğunluğunun üretiminde birden fazla ürün grubunun yer aldığı araştırma kapsamındaki 88 işletmede, en çok üretilen ürün grubunun havlu ve bornoz olduğu, bunu sırasıyla nevresim, yatak odası tekstili ve diğer ev tekstili ürünlerinin takip ettiği, iç ve dış giyim ürünlerinin ise çok düşük oranda olduğu görülmüştür.
- ✓ İşletmelerin yöreye özgü dokumaları en çok bornoz, havlu üretiminde ve ev tekstili ürünlerinde kullandıkları, bu dokumaları standart giysi ve özgün giysi tasarımlarında kullanma oranının çok düşük olduğu, iç giyimde ise hiç kullanmadıkları belirlenmiştir. Dikkate değer oranda işletmenin ise yöreye özgü dokumaları ürünlerinde kullanmadıkları tespit edilmiştir.
- ✓ Yöreye özgü dokumalardan Buldan, Babadağ, Kızılcabölük ve Nikfer Bezinin bilinirliğinin diğer Sarayköy, Çameli ve Kabalar dokumalarına göre yüksek olduğu ve örneklem grubunun çoğunluğunun yöresel dokumaların kullanıldığı ürünlerinin tüketiciler tarafından talep gördüğünü belirttikleri gözlenmiştir.
- ✓ Yöreye özgü dokumalar kullanılarak güncel moda eğilimlerine uygun giysi tasarımları oluşturulabileceği, bu giysilerin estetik ve kültürel açıdan yüksek katma değere sahip oldukları, işletmelerin rekabet, sürdürülebilirlik, ekonomi ve markalaşma çabalarına katkı sağlayacaklarına yönelik olumlu görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir.
- ✓ Denizli ilinde bulunan işletmelerinin yöresel dokumaları giysi tasarımında kullanımıyla ilgili görüşleriyle bu dokumaları ürün gruplarında kullanma durumları karşılaştırıldığında istatistik açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir.
- ✓ İşletmelerin ürünlerinde yöresel dokumaları kullanma durumları ile işletmelerin tüketicilerden aldığı dönütler karşılaştırıldığında; sadece “*yöreye özgü dokumaların kullanıldığı tasarımların kullanıcılarında yarattığı etkilere*” yönelik görüş puanları ile dönüt puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, Denizli ilinde faaliyet gösteren işletmelerinin yöreye özgü dokumaların ürünlerine ve giysi tasarımlarına değer kattığına yönelik olumlu görüşleri olmasına rağmen, bu görüşlerinin özellikle giysi tasarımları üretimine yansımadığını söylemek mümkündür.

Araştırma sonuçlarında görülen bu durumun, sosyal ve ekonomik nedenler ve alışılmış geleneksel üretim süreçleri gibi pek çok nedeni olabileceği bilinmekle birlikte, sektörde tasarım bilincinin geliştirilmesi ve bu yönde ARGE faaliyetlerinin artırılmasının önemli olduğu yadsınamaz. Bu bağlamda, ülke ekonomisinin lokomotif sektörlerinden biri olan tekstil alanında, ilk sıralarda yer alan Denizli ilindeki işletmelere hem kendi gelecekleri hem de ülke adına önemli sorumluluk düşmektedir. Küresel kültürün egemenliğinin yereli yok ettiği bilincinin her geçen gün arttığı, kültürel öğelerin her sezon trendler arasında yer aldığı günümüzde, yöreye özgü dokumalarla farklı ve ayırt edici özgün tasarımlar yaratılabileceği gerçeğinden hareketle işletmeler, ulusal ve uluslararası rekabet güçlerini arttırabilecekleri girişimlerde bulunmalıdırlar. Bu girişimlere üniversite-sanayi işbirlikleri ile yapılacak projeler, yarışmalar, farkındalık yaratacak bilimsel ve sanatsal toplantılar örnek verilebileceği gibi bünyelerinde kuracakları tasarım ofislerinde tasarımcılarla ve eğitimli işgücü ile çalışarak hız kazandırılabilirliği önerilmektedir.

Ayrıca, yöresel dokumaların yok olmaması adına bu dokumaların envanter çalışmalarının uzmanlarca yapılarak belgelenmesi, dokuma ustaları yetiştirilmesi için süreklilik gösteren eğitim programları veya kursların düzenlenmesi, yöresel dokumaların hammadde ve üretim kalitesinin korunmasına yönelik önlemlerinin alınması, üretimlerinin artırılması amacıyla gerek devlet eliyle, gerek özel teşviklerin sağlanması önemlidir. Bunun yanı sıra yöresel dokumalarla giysi tasarımları oluşturmayı teşvik edecek ve destekleyecek her türlü uygulamanın artırılması da Türk modasını yaratmak, geliştirmek ve tanıtmak açısından önemli görülmektedir. Araştırmada tespit edilen sonuçlara göre problemin farklı açılardan ele alınarak yeni araştırmalara zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, S. (2006). “Geleneksel Dokuma, Tasarım Ve Tanıtım Üçgeninde Kızılcabölük Dokumaları”, Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih Ve Kültür Sempozyumu, 6-7-8 Eylül 2006, Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 483-489, Denizli.
- Atalayer, G. (2006). “Dünya Kültür Mirası Buldan’da Dokumacılık”, Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih Ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 2, 6-7-8 Eylül 2006, Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 455-461, Denizli.
- Ateşok, E., A. (2005). “Babadağ Dokumacılığı Ve İlçede Üretilen Düz Dokumaların Bazı Özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Buse Terim (2019). New York Moda Haftası’nda 4 Türk Tasarımcı. Erişim: 20 Ekim 2024. <https://www.busetirim.com.tr/tr/moda/tasarimcilar/new-york-moda-haftasi-nda-4-turk-tasarimci>
- Cillov, H. (1949). Denizli El Dokumacılığı Sanayii. İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Elle (2024). Türk modası köklerini arıyor. Son yıllarda tarihin izini süren Türk modası.... Erişim: 20 Kasım 2024. <https://www.elle.com.tr/moda/moda-haberleri/turk-modasi-koklerini-ariyor>
- Erdoğan, Z. & Özkan Tağı, S. (2006). “Buldan Dokumacılığının Tarihsel Gelişimi Ve Günümüzdeki Durumu”, Denizli 1. El Sanatları Kongresi, 10-12 Mayıs 2006, 5-17.
- Güney Ege Kalkınma Ajansı (2015). Denizli Ev Tekstil Sektörü Analiz Raporu. Erişim:25 Kasım 2024. <http://geka.gov.tr>
- Güneş, G. (2006). “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Denizli’de İktisadi ve Ticari Yaşam”, Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih Ve Kültür Sempozyumu Bildiriler 1, 6-7-8 Eylül 2006, Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, 642- 650, Denizli.
- İzmir Olgunlaşma Enstitüsü (2024). Karadeniz’den Ege’ye İlmek İlmek Projesi. Erişim: 15 Kasım 2024. https://izmirolgunlasma.meb.k12.tr/icerikler/karadenizden-egeye-ilmek-ilmek-projesi_6355046.html
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayınevi, Ankara.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri (11. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Kavcı Özdemir, E. (2011). “Tekstilde Endüstrileşmenin Yöresel Dokuma Kumaş Üretimine Etkileri: Denizli (Buldan-Tavas)”, Akdeniz Sanat Dergisi, 4(7):137-140.
- Koca, E. (2019) “Artistic Studies on Design Development With Fabric Scraps in The Context of Sustainable Fashion”, The Research Journal of The Costume Culture, 27(6):654-665. <https://doi.org/10.29049/rjcc.2019.27.6.654> p ISSN 1226-0401 eISSN 2383-6334
- Koca, E., & Koç, F., (2023). “Sürdürülebilirlik Bağlamında Kumaş Artıkları İle Döngüsel Tasarımlar: Kolaj Çeket Örnekleri” (Ed. Tahsin Bozdağ, Levent İskenderoğlu), 21. Yüzyılda Sanat Yorumları, ss.73-106, İksad Publishing House, Ankara. ISBN: 978-625-367-455-7 DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10307597>
- Koca, E., & Koç, F. (2009). “Giysi Tasarımında Yaratıcılık”, e-Journal of New World Sciences Academy, 4(1):33-44.
- Koca, E., Koç, F., & Çotuk, S. (2009). “Geleneksel Giyim Öğelerinin Esin Kaynağı Olarak Giysi Tasarımına Katkıları”, e-Journal of New World Sciences Academy, 4(3):88-103.
- Koca, E., Koç, F. & Kaya Ö. (2015). “Yöresel Dokumaları Güncel Tasarımlarda Yorumlamak Kargı Bezi Örneği”, ASOS The Journal of Academic Social Science, 3(9):125-133.
- Kodal, T. (2015). Cumhuriyet Döneminde Denizli (1923-1938), Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli
- Önlü, N. (2010). “Ege Bölgesinde Kaybolmaya Yüz Tutmuş El Dokumaları Ve Değişim Süreci”, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 3(5):133-149.
- Quataert, D. (1999). Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü (T. Güney Çev.), İletişim Yayınları, İstanbul
- Sevil, B., (2006). “Moda Sektöründe Küresel Marka Yaratılması: Markalaşma Çalışmaları Üzerine Bir Uygulama”. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Strabon (2000). Geographika Antik Anadolu Coğrafyası Kitap XII-XIII-XIV (A. Pekman, Çev.), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul

Şimşek, C. (1999). “Antik Dönemde Çürüksu (Lycos) Vadisinde Kültürel Ve Ekonomik Yaşam”, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, 21(92):2-9.

Türkiye Dokuma Atlası (2024). Türkiye Dokuma Atlası. Anadolu'nun Miras Kumaşları. Erişim: 25 Kasım 2024. <https://www.turkiyedokumaatlası.com/>

Türkiye Kültür Portalı (2013). Denizli Geleneksel Meslekler Ve Yöresel El Sanatları. Erişim: 28 Kasım 2024 <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/denizli/kulturatlası/geleneksel-meslekler-ve-yoresel->

Uğurlu, A. & Uğurlu, S. S. (2006). “Yörenin Kültürel Kimliği Olarak Buldan Bezi”, Buldan Sempozyumu, 23-24 Kasım 2006, Pamukkale Üniversitesi, 275-280, Denizli.